

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.442.2025

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 11936 Pana Posła Grzegorza Lorka, w sprawie wyboru sposobu naliczania najkorzystniejszych lat pracy przez ZUS, po uzyskaniu zapewnienia ze strony Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), że Oddziały ZUS obliczają kapitał początkowy w wariantcie, który jest najkorzystniejszy dla ubezpieczonego, z zastosowaniem zasad jego ustalenia wskazanych w ustawie emerytalnej, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia, dotyczące zasad ustalania kapitału początkowego.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznaje i ustala wysokość świadczeń emerytalno-rentowych, a także oblicza kapitał początkowy zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1631, ze zm., dalej zwanej: ustawa emerytalna). Podstawa wymiaru kapitału początkowego jest ustalana¹:

- z kolejnych 10 lat kalendarzowych przed 1 stycznia 1999 r.,
- z 20 lat kalendarzowych dowolnie wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu przed dniem 1 stycznia 1999 r.

Przepis ustawy emerytalnej, który gwarantuje możliwość ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego z 10 kolejnych lat kalendarzowych z całego okresu przed 1 stycznia 1999 r. obowiązuje od 23 września 2011 r.².

Jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru kapitału początkowego, na zasadach wskazanych wyżej, do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się podstawę wymiaru składek za okres faktycznego podlegania ubezpieczeniu. Obliczenie podstawy wymiaru kapitału początkowego z zastosowaniem wariantu faktycznego dotyczy osób, które:

- urodziły się 31 grudnia 1968 r. lub później i nie mogą udowodnić 10 kolejnych lat kalendarzowych, w których osiągnęli zarobki,
- urodziły się przed 31 grudnia 1968 r. i nie mogą udowodnić zarobków z 10 kolejnych lat kalendarzowych, w których osiągnęli zarobki z powodu:
 - odbywania czynnej służby wojskowej lub pełnienia zastępczej służby wojskowej,
 - korzystania z urlopu wychowawczego,
 - nauki w szkole wyższej na jednym kierunku, pod warunkiem że nauka ta została ukończona,
- nie mogą udowodnić zarobków z co najmniej 10 kolejnych lat kalendarzowych, z powodu posiadania pełnych lat kalendarzowych okresu ubezpieczenia za granicą w państwach członkowskich UE/ EFTA, Wielkiej Brytanii lub w państwach, z którymi Polska zawarła umowę dwustronną o zabezpieczeniu społecznym.

¹ na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18 ustawy emerytalnej;

² art. 174 ust. 3 w brzmieniu nadanym ustawą z 28 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 187, poz. 1112);

Do obliczenia kapitału początkowego dla osoby, która ma ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy przyjmuje się, na jej wniosek, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru renty przyjęty w decyzji ustalającej prawo do renty po raz pierwszy lub ponownie ustalającej jej wysokość. Jeśli renta przyznana została przed dniem 15 listopada 1991 r., do ustalenia kapitału początkowego przyjmuje się podstawę wymiaru ustaloną w wyniku rewaloryzacji, chyba że po tej dacie ponownie była ustalana jej wysokość³.

Jeżeli z powodu braku możliwości ustalenia podstawy wymiaru renty jej wysokość została ustalona w kwocie najniższej renty, do ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego przyjmuje się najniższe wynagrodzenie pracowników obowiązujące w okresie przyjętym do obliczenia podstawy wymiaru renty⁴. Jako środek dowodowy stwierdzający wysokość wynagrodzenia przyjmowanego do ustalenia podstawy wymiaru⁵ kapitału początkowego mogą służyć:

- zaświadczenie od pracodawcy lub innego płatnika składek (może być wystawione na przygotowanym przez ZUS druku ZUS ERP-7),
- legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia⁶.

Niektóre osoby mogą mieć problem z uzyskaniem dokumentów potwierdzających wysokość ich wynagrodzeń. Dotyczy to przede wszystkim okresu zatrudnienia przed 1991 r. Do końca 1990 r. zakłady pracy nie były bowiem zobowiązane do przechowywania dokumentacji płacowej dłużej niż 12 lat⁷. Zakład pracy mógł więc likwidować dokumenty płacowe po upływie tego okresu. Następnie okres dokumentów płacowych na podstawie, których można ustalić podstawę wymiaru emerytury lub renty został wydłużony z zastrzeżeniem, że dokumentacja płacowa powinna być przechowywana przez okres wymaganego dostępu do tych informacji wynikających z przepisów m.in. emerytalno-rentowych⁸.

W celu złagodzenia skutków likwidacji dokumentów płacowych od 1 stycznia 2009 r. przepisy ustawy emerytalnej pozwalają – w przypadku, gdy ubezpieczony nie może udowodnić osiąganego wynagrodzenia z tytułu pozostawania w stosunku pracy – na uwzględnienie w podstawie wymiaru minimalnego wynagrodzenia pracowników obowiązującego w tym okresie, proporcjonalnie do okresu podlegania ubezpieczeniu i wymiaru czasu pracy⁹.

Z możliwości tej mogą skorzystać ubezpieczeni, którzy udowodnili okres zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, lecz nie mogą udowodnić osiągniętych zarobków, np. gdy:

- pracodawca nie zachował ich dokumentacji płacowej,
- zakład pracy zlikwidowano,
- dokumentacja płacowa została zniszczona,

³ art. 174 ust. 4 ustawy emerytalnej;

⁴ art. 174 ust. 5 ustawy emerytalnej;

⁵ § 10 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. Nr 237, poz. 1412, ze zm.);

⁶ § 22 ust. 1 rozporządzenia z 11 października 2011 r.;

⁷ § 120 ust. 1 pkt 2 zarządzenia Ministra Finansów z 23 listopada 1972 r. w sprawie ogólnych zasad rachunkowości jednostek gospodarki uspołecznionej (M.P. Nr 56, poz. 300);

⁸ § 45 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 15 stycznia 1991 r. w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości (Dz. U. Nr 10, poz. 35, ze zm.), jak również art. 74 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. Nr 121, poz. 591, ze zm.);

⁹ art. 15 ust. 2a ustawy emerytalnej dodany ustawą z dnia 4 września 2008 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 192, poz. 1180);

- nie mają wpisów w legitymacji ubezpieczeniowej o zatrudnieniu i osiąganym wynagrodzeniu,
- nie mogą uzyskać od pracodawcy lub jego następcy prawnego zaświadczenia o wynagrodzeniu.

Kwota minimalnego wynagrodzenia przyjmowana jest także za okresy pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy w czasie trwania stosunku pracy oraz świadczeń z ubezpieczenia społecznego, tj. zasiłki chorobowe, macierzyńskie, opiekuńcze, świadczenie rehabilitacyjne.

Ponadto przepisy obowiązujące od 1 października 2013 r. przewidują, że jeżeli okres wskazany do ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego obejmuje rok kalendarzowy, w którym ubezpieczony pozostawał w ubezpieczeniu jedynie przez część miesiący tego roku, to zarobki z niepełnego roku porównywane są do przeciętnego wynagrodzenia ustalonego z liczby miesięcy faktycznego ubezpieczenia w tym roku¹⁰.

W związku z tym, że na przestrzeni lat zmieniały się zasady obliczania podstawy wymiaru kapitału początkowego ubezpieczeni, którzy mają obliczony kapitał początkowy według zasad obowiązujących przed wejściem w życie zmienionych przepisów mogą złożyć wniosek o jego przeliczenie. Jeśli tego nie zrobią to ZUS ponownie ustali wysokość ich kapitału przy obliczaniu emerytury, o ile będzie to dla nich korzystniejsze. Natomiast w przypadku osób, które mają już przyznaną emeryturę na nowych zasadach przed zmianami przepisów ZUS na ich wniosek ponownie ustali kapitał początkowy i przeliczy emeryturę z uwzględnieniem jego przeliczonej wartości.

W każdym przypadku, gdy osoby zainteresowane nie zgadzają się z decyzją ZUS, dotyczącą obliczenia ich kapitału początkowego, mogą dochodzić swoich praw w sądowym postępowaniu odwoławczym. Sąd, w ramach prowadzonego postępowania, może dopuścić wszelkie dowody dla wykazania okoliczności, mających wpływ na wysokość kapitału początkowego. Wyroki sądu – po ich uprawomocnieniu – są dla ZUS wiążące.

Przedstawiając powyższe jeszcze raz informuję, że Centrala ZUS przekazała Ministerstwu Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zapewnienie, że Oddziały ZUS obliczają kapitał początkowy w wariantcie, który jest najkorzystniejszy dla ubezpieczonego, z zastosowaniem zasad jego ustalenia wskazanych w ustawie emerytalnej.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
dr hab. Sebastian Gajewski, prof. uczelni
Podsekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/

¹⁰ art. 174 ust. 3b ustawy emerytalnej w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. poz. 960).